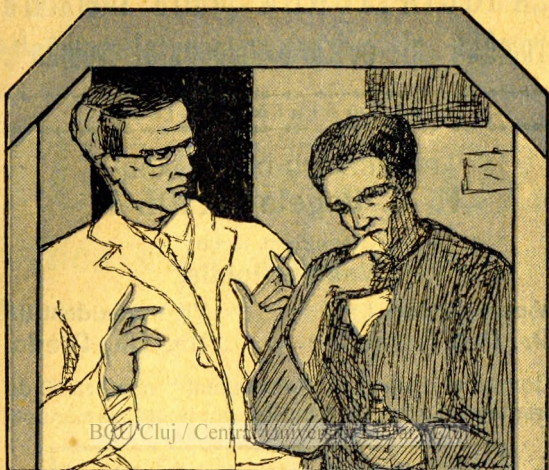

133502

BCC Cluj / Centrul Cultural

BIBLIOTECA POPORALĂ
A ASOCIAȚIUNII

Tuberculoza

de

Dr. Iosif Stoichiția

medicul primar al județului Sibiu.

Nr. 176.

1930.

Editura Asoc. „Astra” Sibiu, Str. Șaguna 6.

Prețul 6 Lei.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată în 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.

Prezident activ:
Vasilie Goldiș.

Vice-prezident I.:
Dr. Oct. Russu.

Vice-prezident II.:
Dr. Gh. Preda.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

 **E de datoria fiecărui bun
Român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“, abonând publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 1000—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 500—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10—

651233

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 20-lea.

Nr. 176.

1930.

TUBERCULOZA

(oftica, boala seacă, ftizia, atacul)

Ce este și cum trebuie să luptăm în contra ei.

DE

Dr. IOSIF STOICHIȚA

medicul primar al județului Sibiu.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.

Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Trăiană“, s. a., Sibiu.

Introducere.

Dintre toate boalele cari atacă corpul omenesc, cea mai cunoscută, cea mai răspândită și în acelaș timp cea mai primejdioasă este tuberculoza sau oftica.

Tuberculoza nu este o boală nouă, ea era deja bine cunoscută și în vechime și învâțatul *Hipocrate*, părintele și întemeietorul Științei doctoricești, care a trăit cu 300 de ani înaintea nașterii Domnului nostru Iesus Hristos, zicea despre ea că este „*cea mai mare și mai primejdioasă dintre molime*“. Ceeace spunea Hipocrate cu trei veacuri înainte de nașterea Mântuitorului, rămâne un adevăr și pentru timpurile noastre, când mai ales în urma suferințelor îndurate în războiu, tuberculoza a luat o înfățișare și o întindere mai mare ca oricând.

Azi știm prea bine, că tuberculoza singură seceră mai multe vieți omenești, ca toate celelalte boli molipsitoare la un loc. Numai în Europa sunt neîntrerupt mai mult

ca 5 milioane de bolnavi de tuberculoză și în fiecare an mor mai peste un milion de oameni de această îngrozitoare boală. În România de după războiu se știe, că suferă cam 500,000 de oameni de tuberculoză, din cari în fiecare an mor cam 50—60,000.

Își poate deci oricine închipui, ce pierderi îngrozitoare suferă omenirea de pe urma acestei boale, care la noi în țară a ajuns să fie o adevărată primejdie națională. Și într'adevăr până ce alte țări mai înaintate în cultură decât noi au luat din vreme cele mai întinse măsuri pentru stăvilirea răului și curmarea primejdiei, noi orbecăm încă în întunec și privim nepăsători cum ni-se duce răpită de această boală nemiloasă tocmă floarea tineretului, care este mai mult amenințată. Dintre toate țările Europei, socotind după numărul de locuitori, noi suferim cele mai mari pierderi de pe urma tuberculozei, ceea ce dovedește, că stăm în coadă cu mijloacele de apărare, care în alte părți au dat roade binefăcătoare.

Azi, când știința doboricească este atât de înaintată, încât cunoaștem o mulțime de mijloace cari ne pot apăra cu folos de această

molimă ucigătoare, este un păcat de neiertat a nu ne folosi de ele pentru a stăvili răul care ne cutropește.

În Franța, Germania, Anglia, America și alte țări culte, prin aceste mijloace de luptă în contra tuberculozei pe cari trebuie să le cunoaștem și să le aplicăm și noi cât mai neîntârziat, s'a ajuns în scurtă vreme la aceea, că numărul celor cari se îmbolnăveau și mureau de tuberculoză a scăzut cu mai mult de jumătate și continuă să scadă mereu. Iar la noi în loc de scădere, vedem că din zi în zi boala se întinde tot mai mult și culege mereu tot mai multe vieți, încât azi nu mai este cătun, nici chiar casă care să nu fi suferit pierderi de pe urma tuberculozei.

Suntem deci datori cu toții ca fără zăbavă să facem ceea ce au făcut de mult alții și cu puteri unite să dăm o adevărată luptă în contra acestei boli îngrozitoare.

La lupta, care trebuie dată cu înverșunare și cu toate armele în contra tuberculozei, trebuie să ia parte toată lumea începând cu Statul, județul, orașul și comuna și sfârșind cu omul singuratic.

Lupta numai așa o vom putea câștiga, dacă luăm parte la ea cu toții fără deose-

bire. Unul fteștecare trebuie să-și facă pe deplin datoria, iar ea să și-o poată împlini pe deaîntregul, trebuie mai întâiu înzestrat cu toate *cunoștințele* privitoare la această boală. Trebuie să *cunoaștem dușmanul* care ne amenință, căci numai astfel ne vom ști folosi de toate armele de luptă cu care ne înzestrează pe deoparte *Statul*, pe de altă parte știința doistoricească. Și cel din urmă cetățean va trebui să știe că *ce fel de boală este tuberculoza, cum se capătă, în ce fel se răspândește, care-i sunt semnele, cum ne vom feri ca să nu o căpătăm și cum să ne vindecăm de ea, dacă ne-am molipsit!*

Ce este tuberculoza?

Cei vechi, începând cu învățatul *Hipocrate*, știau că tuberculoza este o boală care *se moștenește*, ei credeau că din părinți bolnavi de tuberculoză se pot naște numai copii bolnavi, cari dela naștere poară pe frunte pecetea morții. Această credință a dăinuit dealungul veacurilor și ea în multe părți și mai ales la poporul nostru mai dăinuește și astăzi.

Ori azi știm și lucru se poate dovedi ușor și oricând, că boala aceasta *nu este o boală ereditară, ea nu se moștenește, ci se capătă prin infectare, molipsire după naștere.* Tuberculoza este o boală molipsitoare ca și vărsatul, pojarul ori tifosul, *ea se ia dela om la om și este pricinuită de o vietate mică, de un baccil, care nu se poate vedea cu ochi liberi și care după numele descoperitorului său se numește baccilul Koch.* Baccilul acesta se găsește în număr foarte mare în corpul atacat de boală, unde el având loc prielnic se înmulțește îngrozitor și cu timpul răpune și organismul cel mai viguros.

Omul atacat de boală *scoate* din corpul său o mulțime nesfârșită de *baccili vii* prin cele mai diferite căi și acești baccili ajunși în lumea din afară își păstrează încă multă vreme viața și putința de a molipsi și pe alții sănătoși.

Noi știm, că un bolnav care suferă de tuberculoză a plămânilor (oftică la piept), are obiceiul să tușească și să arunce flegmă. Dar flegma aceasta este încărcată de mii și milioane de baccili, într'un singur scuipat pot fi 2—300 milioane, cari dacă vin în atin-

gere cu omul sănătos pe căile cari le vom cunoaște mai târziu, sunt în stare să molipsească pe cel mai sănătos om.

Singura cauză a tuberculozei nu este nici moștenirea, cum credeau cei vechi, nici supărarea, spaima ori răceala, după cum crede multă lume dela noi, ci numai și numai infecția, molipsirea produsă prin baccilul Koch, care iarăși întotdeauna provine dela cel bolnav, deja cel molipsit de boală.

Dacă tuberculoza nu se moștenește este totuș adevărat, că cei născuți din părinți tuberculoși se nasc cu o înclinare vădită spre această boală. Copiii din familii de tuberculoși născuți cu înclinare spre boală și trăind în atingere nemijlocită cu părinții lor bolnavi, se molipsesc foarte iute și se îmbolnăvesc și ei de tuberculoză și astfel se explică pentru ce se întâmplă adesea, că în câte o familie toți sau aproape toți suferă și mor de aceeaș boală care se numește tuberculoză.

De aici și credința, că boala se moștenește prin naștere, lucru care totuș nu este adevărat și care s'a dovedit de nenumărate ori prin următoarea probă.

S'a făcut încercarea, că unii din copiii născuți din părinți oficioși au fost luați îndată după naștere din cercul familiei și dați pentru creștere la familii sănătoase, până când alții au fost lăsați în sânul familiei și în grija părinților. Și ce s'a întâmplat? Cei lăsați în sânul familiei s'au îmbolnăvit cu timpul de tuberculoză, iar cei scoși și dați în altă parte au rămas sănătoși și neatinși de boală, deși erau născuți din aceiași părinți bolnavi. Această probă dovedește cu prisosință, că *nu avem de-a face cu o boală ereditară, care se moștenește, ci cu una molipsitoare și că prin măsuri de izolare sau deschilinire luate din vreme putem mântui o mulțime de vieți tinere, cari altfel sunt ursite pieirei.*

Știm așadar că tuberculoza sau oftica *nu se moștenește* din tată în fiu, ci se *capătă* trecând dela omul bolnav la cel sănătos. Este deci o *boală molipsitoare*, iar adevărata *cauză* care o produce este *bacilul Koch*, cu care omul sănătos trebuie să ajungă în atingere, ca să se îmbolnăvească.

Cine se îmbolnăvește de tuberculoză?

Cum boala este foarte răspândită în toate colțurile lumii, aproape nu este om care să

nu vină în viața lui în atingere cu baccilul tuberculos pe care îl găsește în casă, pe stradă, în școală, în crâșmă, în spital ori în altă parte, pe unde a trecut vreun bolnav de oftică, care a lăsat în urma sa germenul boalei. Asta ar însemna, că în decursul vieții unul fieștecare dintre noi ar trebui să se molipsească și să se îmbolnăvească de tuberculoză.

Și totuș nu este așa!

Ce e drept aproape nu este om, care până la vârsta de 14 ani să nu fi venit baremi odată în atingere cu baccilul lui Koch, pe cine știe ce cale. Baccilul intră în corpul omului, aici însă organismul, care este întreg și sănătos, îndată se pune în apărare, prin forțele care i le-a dat natura, se luptă contra molipsirei și după putere el fabrică atâta *contra otravă*, câtă îi trebuie ca să nimească dintru început dușmanul, care l-a atacat.

Și astfel se face, că deși până la etatea de 14 ani unul fieștecare dintre noi vine în atingere cu baccilul fără să și dea seama, totuși *nu ne îmbolnăvim* de tuberculoză, ci organismul nostru învingând dușmanul, rămânem teferi și sănătoși.

Nu se întâmplă însă la fel cu cei născuți cu o înclinare față de boală sau cu cei cari prin diferite alte boli ori traiu rău sunt *afât de slăbiți*, încât corpul lor nu mai este în stare să ia lupta cu baceilul care i-a molipsit; aceștia se îmbolnăvesc apoi cu ușurință și sunt repede răpuși de boală.

Puterea de apărare a corpului, fie el cât de sănătos și voinic, încă are o margine! Dacă cineva, care este sănătos vine în atingere *des* și cu *baccili mulți* (când un om sănătos, de pildă, trăiește în aceeași odăie ani de-arândul cu unul bolnav ori dacă dorm în același pat), corpul lui dela o vreme nu mai este în stare să se apere, bacciliii îl cutoresc înmulțindu-se tare și atunci și cel mai sănătos om în cele din urmă se îmbolnăvește.

Prin urmare ne vom însemna, că până la o anumită vârstă (14 ani) aproape fiecare om (95 la sută) vine în atingere cu baceilul Koch și astfel se *molipsește*, de îmbolnăvit se *îmbolnăvesc* însă numai aceia, cari ori că *prin naștere au o înclinare moștenită față de această boală, ori că prin diferite alte boli* (pojar, pneumonie, tifos, gripă) *ori traiu rău*

și mâncare slabă sunt foarte slăbiți, ori aceia cari au nenorocul să vină des în atingere cu un izvor de infecție cu baccili mulți, cari în cele din urmă îl răpun și pe cel mai sănătos om.

De aici și învățătura: că cu cât un om va fi mai bine hrănit și mai voinic, cu atât el va lupta și va învinge mai ușor infecția, și cu cât un corp va fi mai prost hrănit și mai slab, el va cădea mai iute în această luptă. Și iarăși cu cât vom trăi mai curat și mai cu grijă și în aer bun și sănătos, cu atât vom ajunge mai rar în atingere cu acest dușman periculos, care se numește baccilul tuberculozei.

Cum ne îmbolnăvim?

Am văzut că baccilul tuberculozei își are izvorul în omul atacat, care prin tuse, prin flegmă (scuipat) și prin toate deșertările lui (urină, scaun) îl împrăștie în lumea din afară. Aici baccilul trăiește multă vreme și pătrunde apoi în multe feluri în corpul omului sănătos.

Cum boala este foarte răspândită, aproape nu este loc, mai ales în orașe și sate, unde trăiește lume mai multă la un loc, să

nu găsim acest baccil primejdios, mai mulți vom afla însă *în jurul* omului bolnav.

Vecinătatea strânsă, viețuirea împreună cu bolnavul atacat este cel mai priincios prilej de molipsire, pe când traiul în aier liber, în bătaia soarelui și departe de patul bolnavului este cea mai bună garanție de sănătate.

Cu cât trăiesc mai mulți oameni la un loc, aproape unul de altul, în odăi mici, întunecoase, necurățite și fără soare, cu atât primejdia molipsirei este mai mare.

Baccilului îi place întunericul și necurățenia, cel mai mare dușman al lui este lumina, curățenia și mai ales soarele, ale cărui raze îl omoară în scurtă vreme. Deaceea vedem, că tuberculoza își face cuib și se răspândește acolo unde trăiește mai multă lume la un loc și unde este mai puțin soare și lumină.

Să vedem acum, cari sunt căile prin cari baccilul își caută drum în spre corpul sănătos și cari sunt porțile lui de intrare!

Plămânii omului atacat sunt plini de baccili, cari prin tusa și scuipatul ce-l aruncă bolnavul din el ajung în lumea din

afară. O mamă bolnavă, care își sărută copilul sau îi dă să mănânce din gură, cum adeseori se întâmplă, își molipsește copilul fără îndoială, și încă în scurtă vreme.

Dar nu este nevoie, ca să-i dea din gură ori să folosească aceeași lingură la mâncare, este destul dacă de mai multe ori în zi apucând o tusa, nu se ferește și-i tușește în față celui ce stă aproape de dânsa. Prin stropii cari ies atunci din gură se duc mii și mii de baccili în spre gura și nasul celui sănătos, care nu-i simte, nu-i vede, dar se molipsește de ei.

Mulți bolnavi, ași putea zice cei mai mulți, au uritul obicei, că tușind scuipă peste tot locul fără nici o grije. Ori această flegmă este plină de baccili și dacă un copil mic, care se târește pe jos, ori în timpul jocului ajunge cu mânuțele la acest scuipat și duce apoi mâna la gură, îi gata molipsirea.

Dar nu trebuie să și bage numai decât degeteie în flegmă, ca să se molipsească. Scuipatul aruncat jos se usucă, se lipește de podile și când se mătură prin odate se preface în praf și dimpreună cu miile de baccili din el zboară prin aierul odăii, pe

care toți cei din casă, mic și mare, îl respiră, îl trag în plămâni și astfel se molipsește de boală.

În crâșmă, unde este de- obicei necurătenie, unde se adună multă lume de tot felul, se găsesc cele mai vestite cuiburi de tuberculoză, care se poate lua, de pildă, ușor prin aceea, că mai mulți beau din acelaș pahar sau respiră mai multă vreme acelaș aier stricat.

Copiii cei mici se mai pot îmbolnăvi și pe alte căi ca cele arătate mai sus și anume prin *lapte de vacă* beut nefiert. Știm cu toții, că tuberculoza este o boală care atinge și animalele, îndeosebi vacile, iar baccilii intră astfel în laptele muls dela astfel de vaci bolnave. Dacă *fierbem* laptele nu se întâmplă nimic, prin fierbere baccilii se nimicesc; dacă un astfel de lapte infectat îl dăm însă să-l bea nefiert, baccilii intră în stomac și molipsește omul sănătos.

Iată numai câteva din căile cele mai obișnuite, prin cari baccilul tuberculos se răspândește și intră în corpul omului sănătos.

Este bine dacă cunoștem și ne întipărim bine în minte aceste lucruri, căci atunci vom

înțelege multe din măsurile de apărare, cari ne pot feri ușor de molipsire cu această boală afurisită.

Tuberculoza la diferite vârste.

După ce am văzut din cele de până acum, că tuberculoza este o boală molipsitoare, cauzată de baccilul Koch, care prin căile arătate pătrunde din corpul omului bolnav în cel sănătos, rămâne să cunoaștem felul cum primește organismul sănătos acest oaspe nepoftit și primejdios și cărui fapt se datorește, că boala deși pricinuită de aceeaș cauză este totuși atât de deosebită în manifestările ei.

Copilul mic până la vârsta de doi ani, fraged și lipsit de putere, de apărare naturală față de boală, dacă vine în atingere cu baccilul tuberculos, se *îmbolnăvește greu*, boala îl copleșește, atacându-i întreg organismul și dă în așa numita *tuberculoză generalizată* ori *meningită tuberculoasă* (aprindere de creeri cauzată de tuberculoză). Copiii atinși astfel de tuberculoză nu scapă, ei cad *toți* jertfă infecției nemiloase care-i răpune. Se cunoaște o pildă în privința

aceasta care dovedește cu prisosință cele de mai sus! O moașă din Neuenberg (Germania) avea obiceiul să sufle aier în gura noilor născuți îndată după naștere pentru a-i face să răsuflă mai bine. S'a întâmplat însă, că nouă copii dela diferite mame, la cari a întrebuintat acest obicei neiertat, s'au îmbolnăvit rău și în scurtă vreme au murit de *meningită tuberculoasă*. Cercetându-se lucrul mai de aproape, s'a constatat și cauza acestei nenorociri și anume s'a dovedit că moașa suferind de tuberculoză a molipsit tinerile creaturi abia venite pe lume și le-a îmbolnăvit de tuberculoză, care în scurtă vreme le-a răpus viața.

După etatea de doi ani, corpul se mai însdrăvenește, este mai tare și începe a câștiga puteri, ca să poată lupta cu boala. La vârsta aceasta dela 2—14 ani aproape fiecare vine în atingere cu baceilul Koch. Dacă se întâmplă însă mai rar acest lucru și cu baceili puțini, iar cel atins are un corp sănătos, baceilul pătruns în corp este nimicuit și închis în glandele cari se găsesc la rădăcina plămânilor (gangleonii tracheobronchiei) și nu este lăsat să poată face vreo

stricăciune mai mare. Cei mai mulți nici nu știu, că în corpul lor s'a dat o astfel de luptă și urmează să fie sănătoși ca mai înainte. La unii însă, dacă au pătruns mai mulți bacili în organism, încât corpul nu-i poate învinge pe toți, se declară boala, de obicei însă nu la plămâni, ci pe alte organe, cum sunt *oasele, încheieturile și ganglionii* și astfel tau naștere *tuberculozele osoase, scrofulele ori tuberculoza încheieturilor* atât de des întâlnită la această etate.

Cu totul altfel stă lucrul la oamenii mari, cari nu mai sunt fără putere de apărare ca copilul mic și cari cei mai mulți (95 la sută) au venit în copilărie baremi odată în atingere cu baccilul tuberculos, pe care l-au învins! Când un astfel de corp vine din nou în atingere cu baccilul și încă în măsură mare și mai de multe ori, boala se deschide de obicei la locul, pe unde a mai intrat odată, adecă pe ganglionii despre cari a fost vorba, și de aci înmulțindu-se trec apoi asupra plămânilor, cauzând astfel boala numită *tuberculoză pulmonară, boală seacă sau ftizie*.

Vedem deci, că acelaș baccil se poartă după cum este corpul și vârsta celui pe

care-l atinge. În prima copilărie el produce mai în toate cazurile moarte sigură prin meningita tuberculoasă sau tuberculoza generalizată (a corpului întreg), dela vârsta de 2—14 ani el atacă mai ales oasele, ganglionii și încheieturile, iar la omul în vârstă atacă de obicei plămâni, producând boala așa cum o cunoștea cei mai mulți.

Dom vedea în cele ce urmează cari sunt semnele sub cari se arată această boală înfricoșată în toate formele ei, ca să putem trece apoi la cunoașterea măsurilor de apărare atât de trebuincioase.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ce organe atacă tuberculoza ?

Când tuberculoza atacă un corp tânăr și lipsit de putere de apărare, cum este corpul copilului mic până la vârsta de 2 ani, microbii pun stăpânire pe organismul întreg și boala se declară ca *boală generală* (a corpului întreg), ori atacă organul cel mai simțitor, care este *creerul*.

Astfel de copii se îmbolnăvesc cu semne de boală gravă, fierbințeli, dureri mari de cap, înțepenirea ceței și o stare de mare slăbiciune. Copiii sunt slăbiți, stau în toro-

peală, uneori sunt foarte neliniștiți, strigă în somn, ori gem într'una și nu mânâncă aproape nimic. Zace în neștire zile, uneori chiar săptămâni întregi; fierbințeala este neregulată, slăbesc văzând cu ochii, au adeseori vărsături și se încuie la stomac.

Ajutorul medicului de regulă nu mai este de nici un folos, copiii astfel atinși de boală sunt urșiți pielrei, ei mor în scurtă vreme de multeori fără a li-se fi putut constata adevărata boală.

Dacă infecțiunea cu baccilul tuberculozei se întâmplă însă la o etate mai înaintată, când copilul este mai tare și mai voinic, boala nu îl cuprinde atât de greu, ei ea atacă ori oasele, ori glandele dela gât, încheieturile ori *învelișul mașelor (peritoneul)*. Aceste forme de tuberculoză le întâlnim la copii între 2—14 ani când ei au ajuns mai des în atingere cu baccilul tuberculozei, care i-a molipsit.

Cu precădere vedem atacate glandele gâtului, cari se întăresc și se umflă, cauzând numai dureri ușoare și uneori puroind și spărgând în afară, vedem că timp îndelungat se scurge din ele o materie mucoasă. Așa numitele *scrofule* le cunoaște toată lumea și

ele pot proveni și la oameni mari, cauza lor adevărată este însă baccilul Koch, care atacă ganglionii.

Alteori boala se așează pe *încheieturi*, mai ales la degetele mânilor, când vedem degetul umflându-se și pricinuind durere, umflătura se ține multă vreme, încheietura se măcină și dela o vreme sparge și curge luni ori chiar ani de-a rândul. La fel se întâmplă când tuberculoza atacă alte încheieturi ori oase, cum sunt coastele ori încheieturile genunchilor ori ale coatelor.

De multeori boala se așează pe șira spinării, când cu timpul se desvoaltă apoi o adevărată *cocoasă* (ghebositate), din care cauză șira spinării se strâmbă, iar copilul ajunge cocoșat ori ghebos. Această formă a tuberculozei se numește *spondilită sau morbul lui Pott*.

Când tuberculoza atacă pielea mașelor vedem, că pântecul celui atins se umflă, se face tot mai mare, îi pricinuește greutate la mers și după mâncări, până ce corpul slăbește mereu. În pântec se adună din cauza inflamației *apă* (exudat), care uneori crește atât de mult, încât cel atins nu mai poate răsufla cumsecade din cauza apăsării.

Toate aceste forme de *boală se pot vindeca* cu grijă bună, aier curat, hrană bună și mai ales prin *băi de soare*. De multeori este de lipsă operație ori purtarea de aparate gipsate ori mecanice pentru îndreptarea strâmbărilor produse la oase.

Tuberculoza plămânilor.

Am văzut că tuberculoza este o boală care poate ataca orice organ al corpului omenesc sau chiar mai multe organe deodată, cel mai adeseori ea atacă însă plămâni, dând naștere la așa numita *tuberculoză pulmonară sau ofița plămânilor*.

Tuberculoza plămânilor se arată sub diferite forme și semne, pe cari este bine să le cunoaștem, fiindcă boala recunoscută din vreme la începutul ei se poate *vindeca* și de cele mai multe ori chiar definitiv.

Boala vine de obicei încet și pe neobservate, și de cele mai multe ori cu semne ușoare, cari înșală pe bolnav, făcându-l să creadă, că este vorba sau de o răceală trecătoare sau de o neînsemnată boală de stomac. Astfel unii încep prin aceea, că se simt rău, nu au poftă de mâncare și tușese

o tusa ușoară, seacă, după care nu lapădă nimic sau prea puțină materie albicioasă. Alții își pierd pofta de mâncare și au povară la stomac, iar la femei și fete cari sunt anemice (sărace de sânge) începe prin aceea, că au menstruația neregulată. Cu toate aceste semne începătoare ușoare, cari nu dau de bănuț, bolnavii observă că *slăbesc mereu, obolesc repede* și că au ușoare *fierbințeli*, a căror cauză nu o pot găsi. În starea aceasta de multe ori nici medicul, al cărui sfat este cerut, nu se poate pronunța cu hotărâre și sigur, că este vorba de un început de tuberculoză, ci abia după oareșcare observație sau după mai multe vizite va fi în stare să descopere adevărata stare a lucrurilor. Dacă boala este descoperită și recunoscută în starea aceasta, prin îngrijire și tratament bun, ea de cele mai multe ori se *vindecă*, dacă însă bolnavul nu-i dă nici o însemnătate și urmează mai departe a lucra și a nu se îngriji, boala înaintează și atunci și semnele ei se pronunță tot mai mult.

Tusa se *întețește tot mai tare*, flegma care se lapădă este tot mai multă și tot mai groasă și gălbincioasă, uneori amestecată

cu fire de sânge, ba se întâmplă ca cel bolnav să scuipe sânge gol sau să verse sânge în măsură mare (hemoptizie). Pe lângă aceasta, fierbințeala se urcă mereu, iar în cele din urmă boala trecând și asupra intestinelor (mațelor) începe o diaree (urdinare) neîncetată, care-l seacă apoi cu desăvârșire. În starea aceasta, care se înrăutățește pe măsură ce boala înaintază și cuprinde tot mai mult din plămâni, se înțelege că nu mai este lucru greu a recunoaște adevărata natură a ei și ori care medic va putea cu ușurință să o constate și să ne lămurească.

Boala pe măsură ce înaintază, devine tot mai grea și dă naștere la tot mai multe complicațiuni și din partea celorlalte organe. Astfel ea trece cu ușurință asupra intestinelor, producând tuberculoza intestinală (a mațelor) cu înfricoșetoarea diaree (urdinare), ori atacă gâtul, dezvoltându-se tuberculoza laringelui cu răgușală și dureri în gât, despre care de altfel vom mai vorbi în această broșură. Mai sunt și alte complicațiuni cari se pot naște, ca de pildă din partea rinichilor ori a inimii, când apoi bolnavii sfârșesc prin aceea, că li se umflă picioarele, ori din

partea pleurelor (pe lița coastei și a plămânilor) când se produce apă ori puroi în coș (pleurita ori emfizem.)

Deși în stare înaintată, când plămâni măcinându-se s'au produs în ei *caverne* (găuri) sau că s'au dezvoltat alte complicațiuni grave, și astfel o *vindecare nu mai este cu putință*, bolnavul slăbit până la piele își păstrează de cele mai multe ori nădejdea până în clipele cele din urmă.

Ca boala să ajungă aici îi trebuie *ani întregi*, numai rareori ea se dezvoltă cu o repeziune uimitoare, ducând la moarte în decurs de câteva luni (*tuberculoza galopantă*). Alteori ea înaintează încet de tot și îi trebuie 10 ani, ba chiar și mai mult până răpune pe cel bolnav.

De cele mai multe ori însă ea durează în mijlociu 1—6 ani, se înțelege dacă nu e un tratament corespunzător după cum vom vedea mai târziu.

Pleurita

(Aprinderea pielii de coaste, apă la plămâni.)

E o boală, pe care o întâlnim destul de des, de cele mai multeori în forma unei *complicațiuni*, de pe urma altei boli, cum este pneu-

monia ori tuberculoza plămânilor și numai rareori ca o boală de sine stătătoare în urma *răcelii*.

Este pricinuită de o inflamație, o aprindere a peliței care învăluie plămâni și partea dinlăuntru a coșului și începe de obicei cu încetul prin junghiu într'o parte ori alta a pieptului, *tusă seacă și fierbințeală*. Bolnavul nu are poftă de mâncare, se plânge de junghiu care îl doare mai ales când răsuflă tare, tușește ori strănută și îl face de *răsuflă din această cauză scurt și des*.

Dacă aprinderea este ușoară și din cauza ei nu se produce apă (*exudat*), boala poate trece în scurtă vreme și în astfel de cazuri vorbim de o *pleurită seacă sau uscată*. De cele mai multeori însă boala se prelungește, aprinderea produce apă, care apasă asupra plămânilor și inimii și astfel starea se îngreunează și boala ține săptămâni ori chiar luni întregi.

În astfel de cazuri fierbințeala în loc să scadă, se urcă și rămâne urecată, ori schimbăcioasă, durerile țin, pofta de mâncare scade și mai mult, iar răsuflarea devine tot mai anevoioasă.

Când pleurita nu este pricinuită de o tuberculoză a plămânilor, după mai multe săptămâni de zăcere în pat, în cele din urmă apa se duce cu încetul dela sine, fierbințeala scade treptat, revine și pofta de mâncare și bolnavul se întreamează, cel mult rămâne cu o ușoară durere pricinuită de *lipirea pieptelor* (aderențe pleurale).

În caz că boala se ivește în urma unei tuberculoze a plămânilor, vindecarea va veni mai anevoie și numai pe măsură ce se vindecă și plămânul atacat.

Uneori apa delă plămâni trece în supurație, se *preface în puroi*, când starea bolnavului se înrăutățește de tot și se poate vindeca greu, dar numai prin *operație*.

Pleurita este o boală la care nu ne putem lipsi de ajutorul doctorului, care va hotărî dacă apa trebuie scoasă prin pompă, ori dacă trebuie operație din cauza, că ea s'ar fi prefăcut în puroiu.

În orice caz vom ținea la pat pe cel bolnav, îi vom face des *compresse* în jurul pieptului cu prosoape muiate în apă rece, îi vom pune *ventuze (pahare)* pe partea bolnavă și-l vom face să *asude* la început

dându-i *ceaiuri calde și aspirină*. Pe lângă acestea vom ținea bolnavul în odaie curată și bine aerasită și vom ține ca să-l *hrănim* cât mai bine cu mâncări ușoare, înainte de toate lăptării și ouă.

Dacă doctorul ne sfătuiește pentru *puncție* (scoaterea apei prin pompă) ori *operație*, nu vom întârzia a ne supune, fiindcă numai astfel vom putea ajunge la vindecare.

Laringita tuberculoasă

(Oftica gâtului.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Știm că oftica sau tuberculoza este o boală molipsitoare, care nu atacă numai plămânii, ci și alte organe ale corpului omnesc. Un astfel de organ atins adeseori de această boală primejdioasă este și laringele sau gâtul omului și se numește *laringită tuberculoasă*.

Boala începe pe îndelete cu tună și cu un simțământ de uscăciune și usturime în gât. Glasul omului se închide, apoi răgușește tot mai rău, până ce abia mai poate vorbi. Tusa se întetește tot mai mult, este grea și supărătoare și bolnavul lapădă prin

tusă o materie galbenă-verzuie, o *flegmă*, care adeseori este amestecată cu *sânge*. Durerile în gât devin tot mai mari, răgușala tot mai pronunțată, iar *înghițirea* mâncărilor tot mai anevoioasă și împreună cu dureri mari. Pe lângă aceste semne bolnavul slăbește mereu, are fierbințeli, nu se poate nutri, asudă noaptea și cu timpul se prăpădește în cele mai grele suferințe.

Tuberculoza gâtului, aproape întotdeauna este întovărășită și de aceea a plămânilor, așa încât lecuirea trebuie făcută *deodată* pentru amândouă.

Cel mai însemnat lucru este ca astfel de bolnavi să ajungă cât mai *timpuriu* în grija și tratamentul medicului sau a spitalului. Boala când se găsește la *începutul* ei se mai poate *vindeca*, mai târziu însă nici grija cea mai bună nu mai folosește la nimic. Leacul cel mai bun este înainte de toate *odihna*, *aerul curat* și *hrana bună*. Astfel de bolnavi trebuie să facă o cură îndelungată *de zăcere* în aer liber și trebuie să se hrănească din belșug cu mâncări bune și nutritive. În afară de aceste măsuri se întrebunțează apoi diferite doctorii prescrise de medic,

injecții, ședințe de raze Röntgen și altele, după cum este bolnavul și după cum este de înaintată și boala.

Vom căuta deci ca în astfel de cazuri să cerem cât mai neîntârziat sfatul medicului și să urmăm întocmai cele prescrise, vom avea grije însă și de cei sănătoși, știind bine, că boala este *molipsitoare* și ea se poate lua cu ușurință și la ceilalți membri ai familiei.

Bolnavul tuberculos trebuie întotdeauna *deschilinit, separat* de cei sănătoși, cu odaia lui, cu patul, rufăria și vasele lui, căci altfel punem în cea mai mare primejdie sănătatea întregii familii și mai ales a copiilor.

Cari sunt mijloacele de combatere ale tuberculozei?

Am văzut din cele scrise până acum, că tuberculoza prin întinderea ei și prin mulțimea mare de vieți omenești pe cari le seceră în floarea vârstei, a ajuns o adevărată *primejdie națională*, care amenință sănătatea și viața națiunii întregi.

Din acest punct de vedere, măsurile cari trebuie luate vor trebui să privească nu numai pe omul singuratic, ci ele trebuie să aibă în vedere mai înainte de toate *colectivitatea*, mai bine zis mulțimea oamenilor cari trăiesc împreună și formează la un loc *Națiunea*. Astfel se cere, ca în lupta pe care trebuie să o dăm cu toții în contra tuberculozei, fiecare om singuratic trebuie să fie bine înarmat cu cunoștințele trebuincioase, pentru a putea fi soldat credincios și folositor *Statului*, a cărui datorință este a creia și susținea instituțiile trebuincioase în această luptă.

Această luptă trebuie dată deodată și pe toate fronturile, la ea trebuie să luăm parte *toți*, cu mic cu mare, căci numai astfel vom putea răpune acest dușman primejdios.

Cea mai însemnată armă de luptă sunt *cunoștințele* trebuincioase asupra bolii. Fiecare din noi trebuie să cunoască această boală, felul ei de întindere, cum se arată, care-i sunt semnele, cu un cuvânt tot ce este în legătură cu ea, ca astfel să înțelegem și rostul adevărat al măsurilor de combatere și însemnătatea instituțiilor de stat încredințate cu combaterea ei.

Pentru aceea este bine dacă încă din copilărie și mai apoi în școli, cunoștințele despre boli și combaterea lor și îndeosebi cunoștințele trebuincioase despre bolile molișitoare, între cari se numără și tuberculoza, se vor preda în rând cu celelalte materii de învățământ. Copiii trebuie să știe, că cel mai mare dușman al sănătății lor este *necurățenia, traiul rău*, iar cel mai bun prietin *aierul curat și razele binefăcătoare ale soarelui*. Prin pilde potrivite și asemănări ei vor pricepe, că ce primejdie mare este *scuiatul pe jos, traiul în aier închis, prăvos și*

murdar, precum și petrecerea împreună sau chiar dormirea împreună cu cei bolnavi atinși de tuberculoză. Știind, că tuberculoza este o *boală molipsitoare*, cauzată de germeni (bacteriul lui Koch) cari se găsesc mai ales în jurul omului atacat, care-i răspândește prin tusa și flegmă în jurul său, va înțelege unul fieștecare pentru ce *bolnavul atacat trebuie separat* de pat, de casă și de masă de cei sănătoși. Mai știind, că organismul voinic se luptă mai ușor cu boala, vor pricepe și rostul unui *traiu mai bun* și a unei *nutritii indestulitoare*, ca puterile de apărare ale corpului să nu fie slăbite nici odată. Vor ști, că boala descoperită din vreme, la începutul ei se *poate vindeca ușor* și astfel va căuta fiecare ca să ajungă cât mai de timpuriu la îngrijirea trebuincioasă vindecării.

Când toate aceste cunoștințe le vom avea încă din copilărie, ele ne vor pătrunde în sânge și abia atunci vom putea spune, că suntem cu adevărat bine înarmați în contra acestei boli îngrozitoare. Iar aceia cari nu au avut prilejul a primi aceste cunoștințe atât de folositoare încă din casa părinților sau din școală, vor trebui instruiți mai târziu

pe toate căile. În acest scop au o datorință mare de împlinit înainte de toate medicii, preoții și învățătorii, societățile culturale și gazetele scrise pentru popor. În loc de cerhuri meschine, în loc de înjurături și lupte politice fără rost, mai bine să răspândim cunoștințele acestea atât de trebuincioase și folositoare. Când lumea va fi bine instruită în aceste chestiuni, numai atunci își vor putea împlini cu adevărat rostul lor binefăcător și Institutele de stat, despre cari vom vorbi mai la vale.

În lupta care trebuie dusă în contra tuberculozei, *statului* îi revine sarcina de a ne pune la îndemână *institutele* trebuincioase chemate să ne slujească în primul rând în această luptă.

Instituțiile de stat, a căror chemare este combaterea tuberculozei și cari în statele apusene, unde ele funcționează de mult, au dat cele mai strălucite rezultate, sunt: *dispensarul*, *sanatorul* și *spitalul-sanator*.

Dispensarul este locul unde se vizitează în mod gratuit oricare bolnav, care simțindu-se bolnav are lipsă de ajutorul și sfatul doctorului. El este condus de un *medic spe-*

cialist, este înzestrat cu tot ce este trebuincios pentru recunoaşterea timpurie a boalei ca : aparate Röntgen (raze), microscop pentru vizitarea flegmei şi altele. Astfel de dispensare trebuie să fie unul sau mai multe pentru fiecare judeţ. Cel ce se simte bolnav vine la acest dispensar, unde este cercetat amănunţit şi dacă este găsit bolnav este îndrumat, după cum îi este starea boalei, la sanator ori la spital ori este prevăzut cu cele de lipsă pentru a se căuta acasă. Dispensarul se îngrijeşte, ca cei bolnavi uşor şi cari se pot vindeca să fie primiţi în *sanatoriile statului*, iar cei gravi, cari pun în primejdie sănătatea celor cu cari vieţuiesc împreună, vor fi internaţi în *spitale-sanatorii* anume întocmite.

Dispensarul va purta evidenţă despre fiecare bolnav şi se va îngriji de soarta lui, precum va purta de grije şi de cei rămaşi acasă, dacă cel bolnav este cap de familie. *Surorile de ocrotire* ale dispensarului cercetează locuinţa şi familia fiecărui bolnav tuberculos, ele raportează medicului despre starea de acasă şi cere măsuri ca locuinţa să fie *desinfectată*, membrii familiei cari au

stat în atingere cu cei bolnavi să fie aduși la vizită, iar cei rămași fără sprijin să fie ajutați cu cele de lipsă,

Dispensarul stă astfel în mijlocul luptei în contra tuberculozei, el descopere izvoarele de molipsire, le combate, îndrumă pe bolnavi, iar pe cei fără mijloace îi ajută. El stă în legătură cu toți medicii oficiali și privați și primește pe oricine, toate serviciile făcându-le în mod cu totul gratuit.

Sanatoriul, de cari, durere, noi avem încă prea puține, primește bolnavii cari îi sunt trimiși spre vindecare de către dispensar. Aici bolnavii capătă îngrijirea și tratamentul trebuincios 3—6 luni sau chiar mai mult timp, după cum este și boala. Sanatoriile sunt înzestrate cu tot ce este trebuincios pentru tratarea și vindecarea bolnavilor. Ele primesc numai bolnavii ușori, cari fiind la începutul bolii prin îngrijire și tratament bun pot fi încă vindecați de boală.

Bolnavii gravi, a căror boală fiind înaintată nu mai pot fi mântuiți, cari însă sunt o povară pentru familie și o primejdie de molipsire pentru cei sănătoși, vor fi trimiși de către dispensar în *spitalul-sanator*. Aici

bolnavii primesc îngrijirea trebuincioasă și vor fi ținuti *separat de cei sănătoși*, ferind astfel multă lume de moîpsire.

Aceste trei instituții: *Dispensarul, sanatoriul și spitalul-sanator*, sunt cei trei stâlpi, pe cari se razimă întreaga luptă în contra tuberculozei. Institutele acestea sunt susținute de către stat și sunt ajutate în munca lor binefăcătoare de alte organizații și institute.

În afară de cele trei instituții de stat însemnate, *dispensarul, sanatorul și spitalul-sanator*, mai sunt încă și alte organizații cari ajută și întregesc munca celor dintâi și cari în țările apusene unde ele funcționează deja de mult, au dat cele mai strălucite rezultate.

În primul rând trebuie să amintim așa-numitele *institute de reeducare profesională*, un fel de școală, unde bolnavul ieșit din sanator vindecat, dar prea slăbit pentru a-și urma meseria lui grea de mai înainte, este trimis de *dispensar*, sub a cărui supraveghere rămâne, pentru a-și însuși o ocupație nouă, potrivită cu starea lui de sănătate. În aceste școli omul învață o meserie nouă, mai ușoară și care cere petrecere în aier

liber, cum este grădinăria sau anumite meserii ușoare. Astfel de bolnavi *prin munca lor proprie* își pot susține familiile și nu vor mai fi povară pentru societate.

Tot în acest scop funcționează *coloniile agricole-industriale*, adevărate *sate sanitare*, unde sunt adăpostiți astfel de bolnavi, cari trăind într'un aier bun, pe lângă o muncă ușoară potrivită, din puterea lor își pot duce traiul mulțumiți și câștigându-și singuri existența.

Una dintre grijile de căpetenie ale *dispensarului*, care după cum am văzut este sufletul luptei antituberculoase, este apărarea de molipsire a *copiilor mici* născuți din părinți tuberculoși precum și măsurile de prevenire cari trebuie luate în școli.

Dispensarul, care cunoaște toate izvoarele de infecție, de câte ori într'o familie de tuberculoși se naște un copil, se îngrijește ca acesta să fie cât mai timpuriu *depărlat* din familie, unde îl așteaptă boala, și să fie așezat undeva unde el să poată fi crescut, ferindu-l de molipsire. În acest scop sunt instituțiile numite *leagăn de copii*, unde sunt adunați și îngrijiți astfel de copii. De aici

vor fi apoi dați pentru creștere la familii sănătoase, la rudenii ori în azilele de copii, unde vor fi îngrijiți și supravegheați *de medic* și *de sora de ocrotire*. Când copilul ajunge etatea de 2—3 ani se trimite în așa numitele *preventorii*, unde sunt crescuți, dați la școală și îngrijiți până la vârsta de 13—14 ani. În felul acesta copiii vor fi feriți de molipsire și boală, ei vor primi o creștere îngrijită, iar la vârsta de 13—14 ani vor fi dați, după puterea lor, la școală mai departe, la meserii ori vor primi învățatură pentru a deveni plugari harnici și sănătoși.

Prin aceste măsuri în Franța an de an sunt salvați dela moarte mii și mii de copii, cari ajung astfel cetățeni folositori ai țării, care i-a îngrijit și ocrotit.

Pentru a preveni întinderea bolii în școli, trebuie luate măsuri serioase, ca elevii să trăiască în condițiuni prielnice, să aibă o supraveghere medicală neîntreruptă, iar în timpul verii, când au vacanță, să petreacă cât mai mult în aer liber. Pentru a înlesni acest lucru s'au înființat în Franța și au început să funcționeze și la noi *colonii de vacanță la sate, la munte și la mare*, unde copii slă-

buți, mai ales cei dela orașe, își petrec vacanțele lor. Tot în acest scop ar trebui să se înființeze și la noi cât mai multe școli în aier liber, în cari copiii primesc lecțiile când timpul e cald, afară în liber și în aier curat.

Instituțiile acestealucrează mână în mână, se sprijinesc și se ajută una pe alta și astfel împlinesc o chemare prețioasă de a mântui mii și zeci de mii de vieți omenești, cari altfel ar fi ursite peirei. Astfel de instituții, cari în alte țări au dat rezultate strălucite, trebuiesc create cât mai multe și în țara noastră, căci numai prin munca și sprijinul neprecupețit al nostru al tuturova vom putea învinge marele dușman care ne amenință sănătatea și viața la tot pasul și care este tuberculoza.

Cum se vindecă tuberculoza?

Inainte de a vorbi de mijloacele cari se întrebuințează pentru vindecarea tuberculozei, finem să spunem câteva cuvinte despre o mare descoperire a unui învățat francez, *Calmette**), care de curând a descoperit un vaccin în contra ofteiei. Acest vaccin se dă copiilor noui născuți în primele 10 zile după

*) Cetește: Calmét.

naștere și are darul să-i ferească prin aceasta de mo'ipsire, tocmai pe aceia, cari sunt mai tare amenințați de boală. Vaccinul se dă pe gură, într'o linguriță de lapte și trebuie luat de 3 ori, din două în două zile și *neapărat* în primele 10 zile dela nașterea copilului. Sute de mii de copii au fost astfel vaccinați în Franța, iar la noi în țară vreo 40.000. În București fiecare nou născut este vaccinat și tot la fel în vreo 20 de orașe mai mari. Pretutindeni, la noi ca și în Franța, s'a văzut, că dintre cei vaccinați mult mai puțini s'au îmbolnăvit sau au murit de tuberculoză ca mai înainte. Vaccinul se poate procura de oricine, părinți, doctor ori moașă, dela „*Institutul de seruri și vaccinuri dr. I. Cantacuzino*“, București, Splaiul Davila Nr. 6, de unde la cerere telegrafică se trimite *gratuit*.

Vorbind de *mijloacele de vindecare* ale acestei boale, trebuie s'o spunem din nou, că tuberculoza, deși foarte răspândită și periculoasă, ea totuș este *curabilă*, adecă *se poate vindeca și de multe ori cu desăvârșire*.

Am văzut în cele de mai înainte, că cu timpul aproape fiecare din noi vine în atingere cu baccilul lui Koch, care este ger-

menul boalei și astfel aproape toți ne molipsim în decursul vremii; corpul nostru însă se apără, distruge microbul și cei mai mulți nici nu luăm cunoștință că ne-am îmbolnăvit. Corpul prin puterea lui învinge boala și se vindecă fără nici un alt ajutor din afară. *La fel se întâmplă când boala este recunoscută din vreme și când îngrijirea se face chiar dela începutul ei.* Prin mijloacele despre cari vom vorbi, în astfel de cazuri mai totdeauna ne putem vindeca și încă cu desăvârșire. Chiar și mai târziu când boala este mai înaintată, dar corpul încă este robust și nu este sleit de puteri, suntem încă în stare să *oprim boala în loc* și cu oarecare băgare de seamă să aducem pe cel bolnav într'o stare, în care să poată încă trăi și munci lucruri mai ușoare și să-și câștige singur pâinea cea de toate zilele. În alte cazuri, când boala este de tot înaintată și bolnavul ajunge târziu în mâna doctorului, numai cu foarte bună îngrijire se mai poate *prelungi viața* celui atacat și mai poate fi ferit de multe suferințe.

Știind aceste lucruri, unul fieștecare, va avea datorința sfântă față de el însuși și față

de familia sa de a se căuta *fără întârziere*, îndată ce simte că sănătatea nu îi este în regulă. Statul a creiat și creiază mereu *dispensare*, unde ori și cine poate fi vizitat și sfătuit în mod cu totul gratuit. Este datorința fiecăruia de a se adresa cu toată încrederea acestor dispensare ori ambulatoare, cari îl vor îndrepta pe calea cea bună. In-stitutele acestea sunt făcute și se susțin cu bani grei, ca lumea să se folosească de ele, dar atunci când încă *pot fi de folos*, iar nu în ceasul al 12-lea, când doctorul nu mai poate face nimic, fiindcă este prea târziu.

In cele ce urmează vom vorbi despre mijloacele cele mai bune cari se întrebuintează azi pentru vindecarea ei.

Un leac sigur, o doctorie minunată care să fie în stare să vindece orice caz de tuberculoză, nu cunoaștem și el nici nu există. Tuberculoza se vindecă înainte de toate prin puterea însăși a corpului omenesc, care duce o luptă neîntreruptă cu boala și care *trebuie ajutat* cu toate mijloacele, pe cari le cunoaște azi știința doftorească, ca să poată ieși învingător din aceasta luptă. Ca acest lucru să poată reuși pe deplin, se cere mai

înainte de toate ca bolnavul să *înceapă cura cât mai de timpuriu, la începutul bolii, să o urmeze neîntrerupt timp îndelungat și să aibă voința neînfrântă de a se supune fără șovăire tuturor prescripțiilor.*

Cele mai însemnate cerințe, ca o tuberculoză să se vindece, sunt *odihna, aierul curat și hrana bună.*

Corpul atins de boală are lipsă înainte de toate de *odihna* cea mai desăvârșită, ca el să poată lupta nestânjenit cu boala. Bolnavul se va feri de orice oboseală, va sta cât mai mult *culcat* și cât se poate totdeauna în aier curat. În timpul verii, când este cald și bine, bolnavul își va face *cura de zăcere* afară în aier liber, în grădină, în curte, pe prispă ori verandă, la un loc, după putință, adăpostit de vânturi, de fum și de praf. Va sta culcat liniștit, va vorbi puțin și se va feri cu îmbrăcăminte potrivită de orice *răceală*.

Când timpul este răcoros (iarna), când este ploaie ori vânt, bolnavul va sta în odaie, care să fie cât mai mare, curată și luminoasă și totdeauna cu *ferestrele deschise* ca să aibă neîntrerupt aier curat.

Câtă vreme bolnavul are fierbințeli și se simte slăbit și fără putere, cura aceasta de zăcere o va face *neîntrerupt*. După ce au trecut fierbințelile și bolnavul se simte mai în putere, se poate scula dimineța pentru spălare și peste zi pe timpul mâncării, iar mai târziu în mod treptat, cu încetul va putea face și mici plimbări. Aceste plimbări la început nu vor putea fi mai lungi ca timp de 10 minute deodată, iar mai târziu de o jumătate de oră, de 3—4 ori în zi, se înțelege făcându-le încet, la pas, în aier curat, iar restul timpului îl va petrece tot culcat. Cei mai mulți bolnavi, prin o astfel de cură de repaos ori odihnă îndelungată, își pierd repede fierbințelile, tușesc mai puțin, aruncă flegmă mai puțină, își recapătă pofta de mâncare, se întăresc și apucă pe calea însănătoșirii, chiar fără de nici o doctorie. Unii bolnavi își pierd iute răbdarea și întrerup prea de vreme această cură atât de foloșitoare și trebuincioasă. Fac cea mai mare greșală, fiindcă o astfel de cură trebuie făcută *îndelungat, cel puțin trei luni*, uneori chiar ani întregi. Tot așa greșesc și aceia, cari îndată ce se simt mai bine întrerup

orice odihnă și se apucă de plimbări lungi ori chiar de lucru.

Pe lângă odihnă se cere ca bolnavul să petreacă cât mai mult, dacă se poate neîntrerupt, *în aier curat*. Cel mai bun aier este în preajma pădurilor ori la munte, dar este îndeestulitor de bun aierul și la sate, unde sunt grădini, ori în părțile de oraș unde nu sunt în apropiere fabrici, trenuri ori umblare multă cu căruțe și automobile.

Bolnavul fără fierbințeli va petrece ziua întreagă *afară* în liber, iar de-i e rău, în casă, însă totdeauna cu fereastra deschisă și în cea mai mare curățenie. În decursul nopții, chiar și pe timp mai răcoros, încă vom ținea deschisă barem o fereastră și vom obișnui bolnavul cu acest fel de traiu, iar de răceli îl vom feri prin îmbrăcăminte și acoperemânt corespunzător. Atât bolnavul cât și cei sănătoși, cari dorm cu ferestrele deschise, după ce se obișnuiesc vor avea un somn mai liniștit, dimineața se scoală mai odihniți, nu mai asudă noaptea și se simt mai înviorați în toate privințele.

În legătură cu odihna în aier bun, se obișnuiește în multe părți și adeseori se întrebuintează fără rost *cura sau băile de soare*.

Tuberculozele oaselor, ale încheieturilor și ganglionilor se vindecă foarte bine prin băile de soare, mai ales când ele sunt făcute la mare. Tuberculoza plămânilor însă nu suferă băile de soare decât în anumite cazuri. Bolnavii cu fierbințeli chiar mai mici *nu este iertat* să facă băi de soare, fiindcă ușor își pot face rău, provocându-se astfel hemoptizii, adecă vărsări de sânge. Pentru băi de soare sunt potrivite numai anumite cazuri, cari trebuie alese de către medic, iar cura de soare trebuie și atunci făcută cu multă grijă și pe încetul, așa după cum o prescrie medicul.

Pe lângă *odihnă și aer curat*, o cerință de căpetenie, ca un bolnav tuberculos să se poată vindeca este, ca trupul său să fie *bine hrănit*. Hrană bună nu înseamnă însă hrană peste măsură. Bolnavul nu trebuie silit să mănânce peste puterile lui și mai ales nu este bine să-l îndopăm la tot ceasul și cu tot felul de bucate, pe cari el nu le primește decât în silă. Fiindcă bolnavul nu se îndreaptă și nu se întărește din ceeace vrând-nevrând înghite, ci numai din ceeace corpul lui este în stare să *asimileze*, adecă să mi-

stuie și să folosească cu adevărat pentru sine. Tot ce trece peste această măsură se pierde nefolosit și obosește zadarnic organele mistuirei și altfel destul de slăbite.

Hrana bolnavului tuberculos trebuie să fie cât se poate de *bine pregătită, gustoasă și felurită*. Să nu lipsească laptele, ouăle, carnea, untul, zarzavaturile de tot felul, mai ales cele verzi, precum și poamele. Vom da bolnavului să mănânce la ore regulate de 4 cel mult de 5 ori în zi, ne vom sili ca bucatele să fie bine pregătite și vom ținea seamă după puțință și de gusturile bolnavului. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Este o greșală a face bolnavul să înghită zilnic 3—4 litri de lapte, când lucrul acesta îi pricinuiește și provoacă silă. Prin așa numita „*cură de lapte*“ forțată, adeseori îi tăiem cu desăvârșire pofta de mâncare, obosim zadarnic stomacul și de multe ori provocăm diaree (urdinare), care apoi îl slăbește cu desăvârșire. Ne vom feri de acest lucru, mai ales la bolnavii, cari iau laptele în silă și cari și altfel suferă de diaree în urma îmbolnăvirii intestinelor (mațelor). Vom ținea masa la ceasuri regulate, vom mânca

încet, rumegând bine fiecare bucată și pentru ca acest lucru să fie cu puțință ne vom îngriji ca să avem dinții și măselele în regulă.

Mulți tuberculoși nu au poftă de mâncare, aceasta le va veni prin cura de odihnă și aer liber. Mulți cred, că pentru a le veni pofta de mâncare trebuie să se plimbe și să se obosească, dar cu cât obosec mai mult, cu atât le piere mai tare și pofta. Vom îngădui mici plimbări numai bolnavilor ușori și fără fierbințeală, toți ceilalți vor trebui să urmeze strict cura de zăcere.

Adeseori se întâmplă, ca bolnavii cari tușesc mult, mai ales în timpul meselor, să verse din cauza tusei prea înțeleșite. Astfel de bolnavi își vor potrivi timpul meselor la ore, când sunt liniștiți, iar dacă tusa este neîntreruptă, vor lua înainte de mâncare doctoriile prescrise de medic pentru oprirea tusei.

În ce privește beuturile spirtoase, cei mai mulți se pot lipsi de ele, neaducând nici un folos mai însemnat. Dacă cineva a fost obișnuit însă cu ele, poate folosi fără nici un pericol 1-2 pahare de vin cu apă ori o

sticlă cu bere. Sunt cu desăvârșire oprite beuturile spirtuoase la acei bolnavi, cari suferă de greutate și arsuri la stomac.

Înainte de a trece la mijloacele de vindecare prin operații și doctorii, trebuie să mai spunem câteva cuvinte și despre anumite măsuri foarte simple de igienă, tot atât de trebuincioase fiecărui bolnav.

Îngrijirea bolnavului tuberculos trebuie să fie cât se poate de bună și conștiențioasă. Vom păstra în odaia bolnavului cea mai mare curățenie, ne vom îngriji de un pat bun și curat și vom schimba albiturile de două ori în săptămână! Vom face bolnavului în fiecare săptămână o *baie caldă* de curățenie, iar seara înainte de culcare îl vom freca pe piept, spate și brațe cu o cârpă muiată în apă stătută, dacă se poate amestecată cu puțin spirt, până ce se încălzește bine pielea. Aceste *fricțiuni* îi fac bine, îi ușurează somnul și îl feresc de asudările cari pe mulți îi supără în decursul nopții.

Ne vom îngriji ca bolnavul să-și *curățe gura* și dinții de mai multe ori la zi, mai ales înainte și după fiecare mâncare.

Vom purta grije ca bolnavul să *nu-și inghită* niciodată flegma care o tușește, căci prin aceasta își primejduiește și mai mult sănătatea proprie, molipsindu-și prin baccili, prin flegmă intestinalele. Ori de câte ori tușește, flegma trebuie aruncată în *scuipători*, cari se vor curăți și desinfecți în fiecare zi. Scuipatul pe jos pe lângă că este un lucru urât, mai pune în primejdie și sănătatea altora, în rândul întâiu al membrilor din familia proprie.

Fundamentul pe care se clădește tratamentul tuberculozei este și va rămânea încă multă vreme așa numitul *tratament igienodietetic*, adică traiul cumpătat, *odihna*, *aierul curat și hrana bună*, pe lângă păstrarea curățeniei celei mai desăvârșite.

În afară de acestea mai sunt o mulțime nesfârșită de mijloace, cari se întrebuințează pentru vindecarea tuberculozei și cari pot fi de folos numai dacă sunt alese și date după cum este și cazul de boală. Este deci bine dacă întotdeauna urmăm în această privință sfatul și îndrumările doctorului, singur în măsură de a judeca ce ne poate fi spre bine sau spre rău.

Doctoriile de tot felul, cari se dau tuberculoşilor, nu fac altceva decât să ajute corpului atacat în lupta care o dă în contra bolii, ori ca să uşureze anumite suferinţe pricinuite de boală. — Pentru a întări puterile corpului se dau preparate cu *arsenic* şi *fier*, cum sunt *bioglobin*, *tinctura de fier*, diferite vinuri tonice; *Hemostyl* sau pilule cari conţin arsen şi fier. Toate acestea se pot întrebuinţa şi în formă de *injecţii*, cari se dau sub piele şi sunt mai bune pentrucă au efect mai repede şi nu obosesc stomacul. Tot în acest scop se întrebuinţează *untura de peşte*, care este un foarte bun nutremânt mai ales pentru copii. Se iau 3—4 linguri pe zi, cu pauze de câte o săptămână la lună, 3—4 luni dearândul în decursul iernii. Cărora nu le place gustul unturei de peşte li se poate da preparatul *iemalt*, care conţine untură de peşte şi totuşi are un gust plăcut. Corpul bolnav şi atacat de boală pierde multe minerale, cari trebuesc înlocuite. În acest scop se dau bolnavilor diferitele preparate de *calciu*, cum sunt *Tricalcina* ori *calcium Sandoz* sau diferite ape minerale, cum este apa de *Malnaş* ori *Hebe*.

Aproape toți bolnavii tuberculoși *tuse*sc, unii chiar foarte mult, până încep să verse. Când tusa nu este prea supărătoare și prin ea se scoate flegmă, nu este bine ca să o oprim prin doctorii. În astfel de cazuri se dau diferite siropuri cu creozot ori gajacol cum sunt: *siropul Famel*, *Krezivol*, *Sirolina*, etc., cari ușurează tusea și ajută la scoaterea flegmei. Numai când tusea devine foarte grea, dăm medicamente calmante cari o oprese, cum sunt *codeina*, *pravurile Dover*, *ipecopan*, *codoform*, *dicodid* etc., cari au darul de a liniști ori chiar opri tusea pe un timp oarecare.

O complicație, care vine adeseori în decursul acestei boli și care pe cei mai mulți îi înfricoșează, este *hemoptizia* sau *vărsarea de sânge*. În astfel de cazuri lucrul cel dintâiu ce-l facem este de a așeza bolnavul în pat, unde să rămână liniștit, să nu prea vorbească și să nu se răsucească prea mult. Îi punem pe piept comprese reci ori punga cu gheață și-i dăm să bea 1—2 linguri de sare într'o jumătate pahar de apă. În afară de aceasta legăm strâns cu fâșii de pânză brațele dinjos de umeri, iar coapsele dinjos de șolduri,

strâns, ca să îngreunăm scurgerea sângelui spre piept. După 1—2 ceasuri, pe încet, deslegăm una câte una din aceste fășii. Dacă nu reușim a opri sângele prin aceste mijloace, atunci recurgem la medicamente, în primul rând injecții de *calcium Sandoz*, ser hipertonic ori fiole de *Hemostyl*. În tot timpul vărsării de sânge, bolnavii vor folosi numai mâncări ușoare și nu vor lua nimic prea cald ori fierbinte.

Fierbințelile pe cari le au bolnavii mai înaintați, trebuesc combătute mai înainte de toate prin cura de zăcere, despre care am vorbit. În afară de aceasta se fac fricțiuni cu apă stătută ori apă cu spirt ori *Diana*, din care putem face 2—3 la zi. Acelaș scop îl servesc *compresele* cu prosoape muiate în apă și stoarse bine, cu cari se înfășură pieptul bolnavului, iar pe deasupra se pun alte prosoape uscate. Comprese putem face după trebuință, 2—3 pe zi sau chiar mai des, uneori ajunge dacă facem una, seara la culcare. La fierbințeli mai mari și supărătoare nu ne putem lipsi adeseori nici de medicamente. Cele mai bune sunt *tabletele de piramidon* (0,10—0,20 etgr.) ori *Cryogenina*.

În contra *asudărilor*, cari supără mult pe unii bolnavi în decursul nopții, în afară de cura de aier liber, fricțiuni și comprese, se pot da tablete de *atropină* sau *novatropină*, medicamente, cari ca și cele de mai sus trebuie întotdeauna prescrise de medic.

Pentru a *ușura durerile* de piept ne servim tot de comprese cu apă și spirt ori fricțiuni cu *tinctură de iod*, amestecată cu *guajacol*. Adeseori sunt bune în acest scop *ventuzele* (paharele) sau hârtia de muștar.

Pe lângă cele înșirate până aici mai sunt și alte medicamente, cari se bucură de renume în vindecarea tuberculozei, cum sunt injecțiile cu *preparate de aur* (Krysalgan, sanocrysină) ori diferitele *vaccinări* (oltoiri) ca *Pondorf și ektebină*, ori injecțiile de *tuberculină*, cari toate însă pot avea un rost numai în mâna medicului specialist.

Dintre toate câte se fac azi pentru vindecarea tuberculozei, de cel mai bun efect în cazurile mai înaintate, când boala se mărginește numai la o parte a plămânului, este așa numitul *pneumotorace artificial*. Prin acest tratament s'a vindecat și se vindecă mereu multă lume, care altfel ar fi fost ur-

sită pieței, încât ținem să sfătuim pe toți cărora medicul le recomandă acest tratament, a-l urma cu sfințenie și cu toată încrederea. În cazuri mai înaintate, în locul acestui pneumotorax, se fac operații diferite cum sunt *frenicotomia* și *toracoplastia*, cari adeseori aduc vindecarea bolnavului.

Nu putem încheia acest capitol fără a reaminti, că pe cât de greu este să te vindeci de tuberculoză, când ea este deja îndăintată, pe atât de ușor este să te ferești cu bună grijă de molipsire, iar dacă te-ai îmbolnăvit să te cauți cât mai de timpuriu, atunci când boala prin mijloacele arătate se poate încă vindeca cu desăvârșire.

Câteva cuvinte

despre tratamentul tuberculozei prin dieta
(regimul) Gerson Sauerbruch.

În timpul din urmă s'a răspândit prin gazete vestea, că doi doctori germani *Gerson* și *Sauerbruch* ar fi descoperit un mijloc nou și foarte bun pentru vindecarea tuberculozei. Este firesc, că această descoperire să intereseze de aproape pe foarte multă lume și că ea a trezit nădejdi nouă multor bolnavi descurajați de greutatea bolii lor. Cum mulți au și început a se curarisi după noiele îndrumări date de medicii germani și citite prin informațiile zilnice ale gazetelor, am socotit că este bine ca în cele ce urmează să dăm câteva informațiuni mai apropiate asupra acestei descoperiri.

Tratamentul propus de cei doi medici germani, dintre cari unul cu mare renume, este o *dietă*, un *regim*, pe care trebuie să-l urmeze tuberculoșii și care a fost încercat

preo trei ani la spitalele mari din München și Berlin, se spune, cu rezultate mai mult ca mulțumitoare. Alți medici, de altă parte, nu par tot atât de încântați de rezultatele câștigate, în orice caz însă, nu se poate tăgădui că în anumite cazuri, *dieta* prescrisă și urmată timp îndelungat, poate aduce foloase mulțumitoare.

Gerson și *Säuerbruch* recomandă ca hrana bolnavului tuberculos să fie cât mai *felurită*, să conțină multe *legume și fructe*, cari trebuie să fie folosite *crude* (nefierte), multe *grăsimi* (unt, unt de lemn, smântână) și *foarte puțină carne*, care să fie totdeauna proaspătă și cât mai *puțin friptă ori fiartă*. Lucrul de căpetenie este, ca mâncările să fie *nesărate*, sarea de bucătărie care dă gust celor mai multe mâncări trebuie *cu totul scoasă* din hrana tuberculoșilor. Pâne se va întrebuița *puțină și făcută fără sare* și peste tot se vor folosi cât mai *puține făinoase*.

În înțelesul acestor prescripțiuni vor fi deci *oprite cu desăvârșire*: *sarea, ori ce fel de conserve* (carne, pește conservat etc.), *carne afumată, slănină afumată ori sărată*,

toate felurile de cârnățarie (mezeluri), șunca, pești afumați ori sărați (heringi, muscani, etc).

Se pot întrebuința în măsură însă foarte mică următoarele: pâne nesărată, pâne de săcară, mămăliguță, tăiței, macaroane și prăjituri (aluaturi), zahăr, miere de stup curată, piper, oțet, bere, vin, cafea, ceaiu, cacao, ciocolată.

Se vor folosi în schimb următoarele: carne proaspătă, (nu mai mult ca o jumătate de chilogram pe săptămână), creeri, plămâni, rinichi, măduvă, pește proaspăt.

Lapte (1+2 litri pe zi, mai mult nefiert, dacă știm că este dela vacă sănătoasă), lapte bătut, iaurt, smântână, zăr, brânză nesărată. Apoi unt proaspăt (nesărat), unt de lemn, grăsime de porc (nesărată).

Fructe crude: mere, pere, piersici, prune, struguri, compoturi, marmelade, limonade, must de mere.

Legume și salate tot crude: Pătlăgele roșii și vinete, morcovi, napi, cartofi, caralabe, sfeclă, bostani, sparanghel, conopidă, varză, spanac mazere, linte, fasole, ciuperci, crastaveți, pepeni. Acelea cari nu se pot

folosi crude, se vor întrebuința *opărite*, însă nu fierte. Ouă pentru prepararea mâncărilor, însă și crude. Se mai poate lua lămâie, ciapă, pătrânjel, usturoi, ridiche, nuci, macriș.

Doctorii se vor lua numai *untură de pește cu fosfor și pravuri de mineralogen*.

lată și cum ar trebui să fie dieta pe o zi :

Ora 7: o mâncare din $\frac{1}{2}$ litru lapte, puțină apă, orez ori gris, $\frac{1}{2}$ ou, 1 lingură de unt, zahăr, lămâie, scorțișoară ori vanilie.

Ora 9: Cafea cu lapte (foarte puțină cafea), pâne, unt, marmeladă, miere. După mâncare 1 linguriță mineralogen.

Ora 10: Legume și fructe crude.

Ora 12 $\frac{1}{2}$ Supă, carne (100—150 gr.) ori pește, legume, fructe. După masă 1 linguriță mineralogen.

Ora 4: Lapte, cacao, ori cafea cu lapte, unt, marmeladă.

Ora 6 $\frac{1}{2}$: Legume, ouă, fructe, cartofi, salată opărită. După masă 1 linguriță mineralogen.

Ora 8: Mâncare amestecată ca dimineața la 7, după care $1\frac{1}{2}$ lingură untură de pește.

Acestea sunt pe scurt prescripțiunile date de cei doi medici germani, prin cari s'au vindecat multe cazuri de tuberculoză a *pielei (lupus)*, a *oaselor și încheieturilor*, dar au fost de folos și în cazuri de tuberculoză a plămânilor.

După vindecare, bolnavii *pe încetul* pot trece apoi iarăși la hrana obișnuită.

Cuprinsul :

	Pag.
Introducere	3
Ce este tuberculoza	6
Cine se îmbolnăvește de tuberculoză	9
Cum ne îmbolnăvim	12
Tuberculoza la diferite vârste	16
Ce organe atacă tuberculoza	19
Tuberculoza plămânilor	22
Pleurita	25
Laringita tuberculoasă	28
Cari sunt mijloacele de combatere ale tubercu- lozei?	31
Cum se vindecă tuberculoza?	40
Câteva cuvinte despre tratamentul tuberculozei prin dieta (regimul) Gerson-Sauerbruch . . .	57

In Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“
sunt următoarele numere de cuprins istoric:

- Nr. 134. *Moartea lui Asan*, de Ioan A.
Lapedatu Lei 5'—
- „ 136. *Amor și răsbunare*, de Ioan
A. Lapedatu „ 5'—
- „ 137. *Luptele lui Mihai Viteazul* po-
vestite de el însuși „ 5'—
- „ 140. *1 Decembrie 1918*, de Romul
Simu „ 5'—
- „ 144. *Piatra credinței*, de Coriolan
Brediceanu „ 5'—
- Nr. 153. *Războiul pentru întregirea nea-
mului românesc. (1916—1918).*
Victor Lazăr Lei 5'—
- „ 156. *Războiul româno-ruso-turc, în
1877—1878* „ 5'—
- „ 159. *Copii cu renume*, V. Lazăr „ 5'—
- „ 160. *Păr. Vasile Lucaciu*, Alexandru
Ciura „ 5'—
- „ 166. *Inceputul neamului românesc*,
de Dr. I. Lupaș „ 5'—

Recomandăm cu tot dinadinsul *cumpărarea*
acestor numere, cari ne arată luptele oamenilor
noștri din trecut și suferințele îndurate de po-
porul român.

A apărut:

Calendarul „Astrei“ pe 1931,

redactat de Horia Petra-Petrescu.

Ca în toți anii așa și acum, se apropie Calendarul „Astrei“ cu material ales, variat și vrednic de citit pe satele noastre.

Calendarul conține literatură și sfaturi economice scrise de pene dibace, încât va fi o podoabă în casa fiecărui român.

Vicepreș. „Astrei“, dl dr. Gh. Preda, sărbătorește sosirea M. Sale Regelui Carol II, care a primit prezidenția de onoare a „Astrei“. Fotografii întovărășese și articolele privitoare la desvelirea monumentului lui dr. I. Rațiu, la „prietinul țaranilor români“, dl Saint Aulaire, la artistul Demetriad, la inaugurarea „Casei culturale“ din Nadăș (cu președ. V. Goldiș). Alte articole, trimise de Secțiile „Astrei“, încălzesc pe cititor pentru buna înțelegere, pentru graiul românesc, pentru o pășire mai conștientă a românilor, pentru dragostea de cântecele noastre populare. Minunatul scriitor Ion Agârbiceanu tipărește o conferință pop. despre „Românii și neamurile de altă limbă din România“, și o schiță: „Minea“. Celălalt secretar, Horia Petra-Petrescu, publică poezii și o traducere a unei povești cehe. O povestire frumoasă publică și scriitorul, premiat anul acesta, dl Theodor V. Păcățian. Nu lipsesc nici cântecele populare, nici chiuiturile, de astă dată adunate de Roajdă. Partea economică este redactată de cunoscutul economist, dl Dimitrie Comșa. Mai sunt fotografii de ale scriitorilor: Al. Lupeanu-Melin (autorul lui „Niță Zdrenghea“), Aron Cotruș, Horia Petra-Petrescu, apoi ale: generalului Berthelot, ministrului Mironescu, a președintelui Masaryk și a unor români din Moravia (Cehoslovacia). Glume, cari să descreețească fruntea încheie partea literară-economică, lăsând loc târgurilor noastre din țară și anunțurilor.

Calendarul acesta bogat costă numai 15 Lei și se poate cumpăra atât la librăriile noastre mai însemnate, cât și la „Astra“ Sibiu, str. Șaguna 6.